

มารดาขอเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรผู้เยาว์ได้หรือไม่ ?

โดย นายปกครอง

หลายท่าน ... คงเคยเปลี่ยน “ชื่อ” หรือ “นามสกุล” จากที่เคยใช้กันมาในช่วงวัยเด็ก ไม่ว่าจะการเปลี่ยนนั้นจะเป็นเพราะเหตุผลความเชื่อเรื่องโชคละชะตา ความไพเราะเสนาะหู ความเหมาะสม หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนตามความประสงค์ของบิดามารดาก็ตามที ถือเป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่หากเป็นไปได้โดยชอบด้วยหลักเกณฑ์ของกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ย่อมจะต้องดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้ตามคำขอ !

แต่ทว่า ... หากมารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับบิดาโดยได้อยู่กินฉันสามีภรรยาและต่อมาได้เลิกรากันไป ประสงค์จะเปลี่ยนทั้งชื่อและนามสกุลให้แก่บุตรผู้เยาว์ของตนเอง เพราะไม่อยากจะใช้นามสกุลของบิดา มารดาจะมีสิทธิดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดาผู้ให้กำเนิดด้วย

เรื่องนี้มีหลักเกณฑ์อย่างไร มาดูคำวินิจฉัยของศาลปกครองในคดีนี้ ซึ่งถือเป็นประโยชน์ทั้งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะนายทะเบียน และประชาชนทั่วไปซึ่งถือเป็นเรื่องใกล้ตัว โดยเหตุของคดีเกิดจากชายหญิงคู่หนึ่งได้อยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสและมีบุตรด้วยกัน ๑ คน คือ **เด็กหญิงน้ำใจ** ซึ่งใช้ชื่อสกุลของบิดา ต่อมาทั้งคู่ได้แยกทางกัน และมารดาได้แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ขอเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรเป็น **เด็กหญิงมีบุญ** ซึ่งใช้ชื่อสกุลของมารดา โดยมารดาเป็นผู้ลงนามแทนบุตรผู้เยาว์ และนายทะเบียนท้องที่ได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงให้ตามคำขอ โดยจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อ **“เด็กหญิงน้ำใจ สกุลบิดา”** เป็น **“เด็กหญิงมีบุญ สกุลมารดา”**

ขณะเดียวกันนั้นบิดาได้ฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว จนกระทั่งศาลได้มีคำพิพากษาให้บิดาจดทะเบียนรับรองเด็กหญิงน้ำใจเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายได้ และต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาให้บิดาและมารดาใช้อำนาจปกครองเด็กหญิงน้ำใจร่วมกัน

ซึ่งหลังจากที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาแล้ว บิดาจึงได้ยื่นคำขอจดทะเบียนรับรองผู้เยาว์เป็นบุตร แต่เนื่องจากชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรผู้เยาว์ได้ถูกเปลี่ยนไปแล้วจาก **“เด็กหญิงน้ำใจ สกุลบิดา”** เป็น **“เด็กหญิงมีบุญ สกุลมารดา”** ตั้งแต่ก่อนที่ศาลฎีกาจะมีคำพิพากษา ทำให้นายทะเบียนไม่สามารถจดทะเบียนรับรองบุตรในชื่อและสกุลเดิมตามคำพิพากษาของศาลฎีกาได้

บิดาจึงนำคดีมาฟ้องเพื่อขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนของนายทะเบียนที่เปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรผู้เยาว์

ปัญหาว่า การจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรผู้เยาว์ตามคำขอของมารดา ถือเป็น การกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ? และต้องได้รับความยินยอมจากบิดาก่อนหรือไม่ ?

คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้วางบรรทัดฐานการปฏิบัติราชการไว้หลายเรื่อง อาทิ (๑) สถานะทางกฎหมายของการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุลของนายทะเบียน ถือเป็น การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีสถานะเป็น “คำสั่งทางปกครอง” ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ (๒) ผู้มีความสามารถกระทำการในกระบวนการพิจารณาทางปกครองจะต้องเป็นผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะ ดังนั้น การขอเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลในคดีนี้จึงเป็นการพิจารณาทางปกครองที่ผู้เยาว์ไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ เนื่องจากยังไม่บรรลุนิติภาวะตามนัยมาตรา ๒๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยจะต้องให้มารดาซึ่งถือว่าเป็น “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” แต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้ยื่นคำขอแทน (มาตรา ๑๕๕๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ทั้งนี้ เนื่องจากขณะที่มารดายื่นคำขอดังกล่าว บิดา (ผู้ฟ้องคดี) ยังไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร ผู้ฟ้องคดีจึงยังมีใช้บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ดังนั้น นายทะเบียนจึงไม่จำเป็นต้องเรียกบิดามาสอบปากคำเพื่อให้ความยินยอม แม้ในสุดบัตรจะแจ้งชื่อผู้ฟ้องคดีเป็นบิดาและอยู่ในระหว่างการฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรก็ตาม ก็ทำได้ ทำให้ผู้ฟ้องคดีเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบุตรในช่วงระยะเวลาดังกล่าวแต่อย่างใด

ดังนั้น การที่นายทะเบียนอนุญาตและให้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อตัวและชื่อสกุลของบุตรผู้เยาว์ ตามที่มารดายื่นคำขอ จึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๖๗๒/๒๕๖๑)

กล่าวโดยสรุป การพิจารณาทางปกครอง หมายความว่า การเตรียมการและการดำเนินการ ของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง โดยผู้มีความสามารถกระทำการในกระบวนการพิจารณา ทางปกครองจะต้องเป็นผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะ (มาตรา ๒๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙) ดังนั้น เมื่อผู้เยาว์ยังไม่เป็นผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะ หากจะเข้ามาเป็นคู่กรณีในกระบวนการพิจารณา ทางปกครองจะต้องดำเนินการแก้ไขในเรื่องความสามารถหรือต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถก่อน เช่น การต้องได้รับอนุญาตหรือได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้แทน โดยชอบธรรมหรือผู้ปกครองก่อน และกรณีที่ยบิดาและมารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน มารดาถือเป็นผู้ใช้อำนาจ ปกครองบุตรแต่เพียงผู้เดียว ... (ปรึกษาคดีปกครองได้ที่สายด่วนศาลปกครอง ๑๓๕๕ และสืบค้นเรื่องอื่น ๆ ได้จาก www.admincourt.go.th เมนูวิชาการ เมนูย่อยอุทธรณ์จากคดีปกครอง)